

Dr. Darija Skubic, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta,
darija.skubic@guest.arnes.si

Stališča študentov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani do slovenščine kot učnega jezika

Izvirni znanstveni članek

UDK 811.163.6'272:378(497.4)

POVZETEK

Prispevek spregovori o problematiki slovenščine kot učnega jezika v visokem šolstvu. Na kratko je predstavljen položaj slovenščine nekoč in danes. Izpostavljena sta pomen dosledne rabe slovenskega knjižnega jezika v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu (od vrtca do univerze) in polnofunkcijska vloga slovenščine v visokem šolstvu, tj. slovenščine v vlogi strokovnega jezika in jezika znanosti. Prikazane so usmeritve, ki jih na področju jezikovnega načrtovanja predvidevajo naslednji dokumenti: Prerez politike jezikovnega načrtovanja v Sloveniji (2003), Nacionalni program za jezikovno politiko 2007–2011, Bela knjiga (2011), Skupni evropski jezikovni okvir (2011) in Nacionalni program za jezikovno politiko 2012–2016 (osnutek). Sledi raziskava, v kateri so zbrana stališča študentov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani do slovenščine kot učnega jezika. V sklepnih ugotovitvah so podane nekatere strategije za izboljšanje dosedanje jezikovne prakse v visokem šolstvu.

Ključne besede: slovenščina kot učni jezik, visoko šolstvo, slovenska jezikovna politika

Attitudes of Students at the Faculty of Education, University of Ljubljana, Towards Slovenian as the Language of Instruction

ABSTRACT

The paper discusses the Slovenian language as the language of instruction in higher education context. First, the status of Slovenian throughout history is briefly described. Second, the author points out the role of the Slovenian standard language in the educational system from kindergarten to the university, and the full functional role of the Slovenian language within higher education, i.e. Slovenian as the academic language in different disciplines. Further, the paper provides an outline of language guidelines as included in various documents, such as The Country Profile of Slovenia (2003), The National Programme for Language Policy (2007-2011), The White Paper (2011), The Common European Framework for Languages (2001), and the draft of the National Programme for Language Policy 2012-2016. The empirical part focuses on a survey, which investigated into the attitudes of students at the Faculty of Education towards Slovenian as the language of instruction. The conclusions drawn from the survey suggest some strategies for improving the current language practice in the higher education context.

Key words: Slovenian as the language of instruction, higher education, Slovenian language policy

Uvod

Slovenščina je državni in uradni jezik Republike Slovenije, od vstopa v Evropsko unijo pa tudi eden od uradnih evropskih jezikov. Za večino prebivalcev Slovenije je prvi oz. materni jezik, za nekatere prebivalce pa drugi oz. tuji jezik. V osnovnih in srednjih šolah ter na nekaterih študijskih smereh je učni predmet, v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu (od vrtca do univerze) pa je slovenščina učni jezik, s katerim tudi visokošolska učiteljica oz. visokošolski učitelj usmerja oz. vodi spoznavni proces, predstavlja znanje svoje stroke in preko katerega študenti usvajajo nova znanja. V prispevku želimo opozoriti na pomen slovenščine kot učnega jezika v visokem šolstvu in prikazati, kaj o tej problematiki menijo študenti nekaterih pedagoških smeri.

Slovenščina v času in prostoru

Za zgodovino slovenskega jezika je prelomno leto 1550. Do tega leta, ko je izšla prva slovenska knjiga, traja predknjižno obdobje (od prvih zapisanih besed do izida prve slovenske knjige), sledi mu knjižno obdobje (od izida Trubarjevega Katekizma dalje). Pot do slovenščine kot učnega jezika pa je bila še dolga.

Že od srednjega veka naprej so se morali vsi tisti govorniki slovenščine kot maternega oz. prvega jezika, ki so želeli pridobiti visokošolsko izobrazbo, odpraviti na tuje, tj. ne le izven svojega jezika, temveč tudi izven slovenskega jezikovnega prostora. Slovenski jezik (Stabej, 2007) tako ni opravljal vloge spoznavnega in sporazumevalnega sredstva na področju znanosti: zaradi tovrstne nerabe se v slovenščini niso mogle razviti določene poimenovalne pa tudi skladske (za npr. zapletenejšje utemeljevanje in izražanje vzročno-posledičnih razmerij) in druge diskurzivne prvine, ki se v jeziku lahko razvijajo pravzaprav samo z rabo. Neraba in iz tega izhajajoča navidezna nezmožnost rabe (ki pa je seveda samo prehodnega značaja) slovenščine na področju znanosti pa je vplivala tudi na njen nižji status in prestiž v skupnosti; ne nazadnje je izobrazba (bila) povezana tudi z družbenim prestižem in posebnim tipom socializacije. Posledica visokega izobraževanja na tujem je bila med drugim tudi, da je veliko slovensko govorečih ljudi po dosegi izobrazbe slovenski jezik ne le opustilo, temveč tudi ostalo zunaj slovenskega jezikovnega prostora. Razsvetljsko naravnani slovenski izobraženci s konca 18. stoletja (Kalin Golob, Gliha Komac, Logar Berginc in Goršek Mencin, 2007), ki so se zbirali v Pohlinovem, Zoisovem in Japljevem krožku, so si prizadevali za oblikovanje enega samega slovenskega knjižnega jezika. Vpeljava slovenščine v šole in urade, torej njena enakopravna javna raba, namreč ni bila mogoča, dokler so v slovenskih deželah obstajale štiri različice istega jezika. V drugi polovici 19. stoletja je bilo izpeljano poenotenje slovenskega knjižnega jezika. To je bil tudi čas širšega uvajanja slovenščine v urade in šole. Na to je pomembno vplival program Zedinjena Slovenija iz leta 1848; v vseh njegovih različicah sta izraženi zahtevi po javni in uradni veljavi slovenščine na slovenskem etničnem prostoru in po ustanovitvi slovenskega vseučilišča. Univerza v Ljubljani je bila ustanovljena leta 1919, Slovenska akademija znanosti in umetnosti pa leta 1938, kar je še okrepilo znanstveno raziskovanje in s tem uveljavljanje slovenščine doma in v svetu. 1. septembra 1928 je bila prva eksperimentalna oddaja Radia Ljubljana, 28. oktobra pa je začel teči redni program. 15. aprila 1968 je bil prvič na sporedu televizijski dnevnik v slovenščini (www.rtv slo.si/strani/zgodovina-rtv-slovenija/14). Zmožnost slovenščine izkazujejo Slovar slovenskega knjižnega jezika (1970–1991), Slovenska slovnica Jožeta Toporišiča (1976), slovenski pravopisi, številni terminološki slovarji, referenčni Korpus slovenskega jezika FidaPLUS z več kot 620 milijoni besed, zbirka dvojezičnih prevodov pravnih besedil Evrokorporus z več kot 28 milijoni besed itn.

Položaj slovenščine danes

25. 6. 1991 je nastala Republika Slovenija in s tem je slovenščina postala državni jezik, katerega položaj je formalno opredeljen v 11. členu Ustave Republike Slovenije: »Uradni jezik je v Sloveniji slovenščina. Na območjih občin, v katerih živi italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina« (Uradni list RS, 1991, str. 1373). Temeljna pravila o javni rabi slovenščine kot uradnega jezika so zapisana v Zakonu o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, 86/2004). V 1. členu je zapisano, da je »slovenski jezik (v nadaljnjem besedilu: slovenščina) uradni jezik Republike Slovenije. V njem poteka govorno in pisno sporazumevanje na vseh področjih javnega življenja v Republiki Sloveniji, razen kadar je v skladu z Ustavo Republike Slovenije poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina in madžarščina in kadar določbe mednarodnih pogodb, ki zavezujejo Republiko Slovenijo, posebej dopuščajo tudi rabo drugih jezikov. S slovenščino, ki je eden od uradnih jezikov Evropske unije, se Republika Slovenija predstavlja v mednarodnih stikih.« V 12. členu istega zakona je še posebej opredeljena raba slovenščine v vzgoji in izobraževanju, ki pravi, da »na območju Republike Slovenije vzgoja in izobraževanje v javno veljavnih programih, od predšolske stopnje do univerze, potekata v slovenščini. Raba tujih jezikov v vzgoji in izobraževanju je dovoljena v skladu s področnimi predpisi, ki urejajo dejavnost vzgoje in izobraževanja«. Zakon o javni rabi slovenščine ne pozabi na promocijo učenja slovenščine oz. na stalno izpopolnjevanje mladih in odraslih govorcev slovenskega jezika: »Republika Slovenija spodbuja učenje slovenščine v Sloveniji. V ta namen sprejme vlada Republike Slovenije program, ki je poleg rednega izobraževanja namenjen tudi za jezikovno izpopolnjevanje mladine in odraslih, ter programe, namenjene tujcem« (13. člen, Uradni list RS, 86/2004).

Po zadnjem popisu prebivalstva (2002) je slovenščina materni jezik za skoraj 88 % prebivalcev Slovenije, za 0,4 % je to madžarščina, za 0,2 % pa italijanščina, tem prebivalcem Slovenije pa sledijo po številčnosti tisti, katerih materinščina so jeziki drugih republik nekdanje Jugoslavije (www.stat.si › *Demografsko socialno področje* › *Prebivalstvo*).

Z razpadom Jugoslavije in vključitvijo Slovenije v Evropsko unijo (1. 5. 2004) se je povečalo število govork in govorcev slovenščine kot drugega oz. tujega jezika. To so: ekonomski priseljenci, ki še nimajo slovenskega državljanstva, prisilni priseljenci (begunci, azilanti), državljani Evropske unije, državljani evropskih držav, ki (še) niso članice Evropske unije, državljani neevropskih držav, slovenski izseljenci.

Evropska jezikovna politika se osredinja na zmožnostno večjezičnost, ki je hkrati dejstvo in trend v izobraževanju. Ne nazadnje to dokazuje tudi stališče Sveta Evrope

o jezikovnem izobraževanju in večjezičnosti (2003): »Države članice Sveta Evrope so dosegle soglasje, naj bi bila večjezičnost za vsakega Evropejca in Evropejko glavni cilj jezikovno izobraževalnih politik« (str. 42).

Govorke in govornici slovenščine (Stabej, 2009) imamo izkušnje s harmonično in hegemonično večjezičnostjo, zato je do neke mere razumljivo, da smo v zvezi z večjezičnimi vprašanji previdni in zadržani. To se odraža tudi v Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011 (Uradni list RS, št. 43, 18. 5. 2007, str. 5952–5970), predhodnici osnutka Nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016. Resolucija med slabostmi namreč navaja tudi: manj trden ali celo slabši status slovenščine na območju Slovenije z vstopom Slovenije v Evropsko unijo (kljub formalno predvideni prednostni rabi v vseh vrstah javnih govornih položajev); neuravnoteženost pri učenju angleščine kot prvega (pogosto edinega) tujega jezika; prenizka sporazumevalna zmožnost (funkcionalna pismenost) in negotova jezikovna zavest: razcepljenost med razglašano ljubeznijo do materinščine ter dejansko jezikovno (ne)kulturo in (ne)lojalnostjo posameznikov ali družbenih skupin; izrivanje slovenščine z nekaterih področij javnega sporazumevanja (znanost, visoko šolstvo, gospodarstvo); dosti nedorečenosti in nasprotij pri praktičnem uveljavljanju načela enakopravnosti uradnih jezikov držav članic; pritiski na slovenščino pri uveljavljanju načela o prostem pretoku blaga, storitev, oseb in kapitala v EU; miselnost v državni upravi, javnih službah in gospodarstvu, ki predpise o obveznem upoštevanju slovenščine uvršča med ‚administrativne‘ oziroma ‚birokratske‘ ovire, sistemska zapostavljenost usposabljanja in motivacije za rabo slovenščine v znanosti; razširjeno mnenje v visokem šolstvu, da slovenščina kot učni jezik pomeni bistveno oviro za prihod tujih študentov in profesorjev in da jo je treba nadomestiti z angleščino kot učnim jezikom; množična raba zgolj neprevajanih (ali neredno prevajanih) tujejezičnih opisnih stvarnih lastnih imen (imena ustanov, prireditev, umetniških del ipd.) in izbiranje tujih imen za domača podjetja, lokale idr.

V osnutku Nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016 (2012) je zato kot osrednji cilj slovenske jezikovne politike zapisano »oblikovanje skupnosti samostojnih skupnosti samostojnih govorcev z razvito jezikovno zmožnostjo v slovenščini in drugih jezikih ter z visoko stopnjo pripravljenosti sprejemanja jezikovne in kulturne drugačnosti ter različnosti. /.../ Cilj je, da bi bili govornici slovenščine kot prvega jezika jezikovno kompetentni in ozaveščeni in da bi razvili zmožnost učinkovitega, samozavestnega in kvalitetnega sporazumevanja v slovenščini in vsaj še v dveh jezikih, tako na področju splošne kot poklicne rabe. Pri tem naj se utrjuje zavest o enakovrednosti vseh jezikov, o položaju slovenščine kot domicilnega oziroma prvega jezika v Republiki Sloveniji in o tem, da je slovenščina drugi ali tuji jezik za številne govorce. RS tem govorcem zagotavlja pridobivanje jezikovne zmožnosti v slovenščini in njeno rabo. /.../. V skladu s cilji jezikovne politike, katere izhodišča so podana tudi v Beli knjigi (2011), izobraževalni sistem

– od osnovne šole do univerze – govorcem slovenščine kot prvega jezika omogoča, da v tem jeziku v optimalni meri udejanjijo svoje jezikovno-izrazne potenciale, se razvijejo v jezikovno kompetentne osebe in se opremijo za učinkovito, tj. razumljivo in sprejemljivo javno in uradno komunikacijo ter za druge vrste specializirane komunikacije, glede na posameznikove potrebe. /.../ (J)e prednostna naloga slovenske jezikovne politike spodbujanje temeljnih in aplikativnih raziskav o slovenskem jeziku in njegovih govorcih, njihovi jezikovni zmožnosti, sporazumevalnih potrebah, stališčih ter kontrastivnih, sociolingvističnih in drugih raziskav v slovenskem jeziku v razmerju do drugih jezikov« (str. 4–9). Ohranjanje in nadaljnje razvijanje slovenščine kot učnega jezika visokošolskega izobraževanja in jezika znanosti ter zagotavljanje nemotene mednarodne razsežnosti delovanja slovenskih univerz uresničujejo trije cilji (2012): ohranitev statusa slovenščine kot uradnega in učnega jezika visokega šolstva, razvijanje sporazumevalne zmožnosti v strokovnem jeziku, izboljšanje položaja slovenščine kot jezika znanosti.

Slovenščina v visokem šolstvu

Velik del slovenske strokovne (profesionalne) javnosti meni, da je raba slovenščine v visokem šolstvu in znanosti temeljni pogoj njenega delovanja in rasti njenega položaja in prestiža. Po drugi strani pa zaradi naraščajoče mobilnosti študentov in profesorjev in organizacije znanosti postaja vedno težje uveljavljanje slovenščine kot edinega jezika v visokem šolstvu in znanosti v Republiki Sloveniji. Zaradi radikalizacije stališč (nekateri zagovarjajo izrecno rabo slovenščine v visokem šolstvu in znanosti, drugi menijo, da bi jo morala v veliki meri zamenjati angleščina) je to potencialni vir konfliktov. Naloga jezikovne politike je ustvariti takšno jezikovno okolje, ki bi zadovoljilo vse potrebe komunikacije, čeprav si (te) na prvi pogled nasprotujejo. Znanje slovenščine, ekvivalentno drugemu evropskemu nivoju (2011), je bilo nekaj časa pogoj za vpis na Univerzo v Ljubljani za študente, ki niso končali srednješolskega izobraževanja v Sloveniji; od leta 2003 je to pogoj za vpis v drugi letnik univerzitetnega študija. Podobna določba je zapisana v členu IV.7 v Konvenciji o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v evropski regiji iz leta 1997, ki jo je ratificiral Državni zbor Republike Slovenije leta 1999.

Slovenščina je obvezni učni jezik v visokem šolstvu (Uradni list RS, 67/1993, 8. člen Zakona o visokem šolstvu). »Visokošolski zavod lahko izvaja študijske programe ali njihove dele v tujem jeziku, pod pogoji, določenimi s statutom. Če visokošolski zavod opravlja javno službo, se lahko v tujem jeziku izvajajo študijski programi tujih jezikov, deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine, študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku« (str. 2465). Dodatek k zakonu iz leta 1999 določa, da imajo državljani članic Evropske unije pravico do visokošolskega izobraževanja v Sloveniji pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Morda prav zaradi omenjenega razloga Nacionalni program

visokega šolstva Republike Slovenije (2002) visokošolskim zavodom nalaga, da bi morali študijske programe večkrat vsaj deloma izvajati v tujem jeziku in tako zagotoviti enakovredno sodelovanje, ki se tiče izmenjav študentov na programih Evropske unije. Hkrati nacionalni program izpostavi študij jezikov kot enega izmed prednostnih področij v razvoju visokega šolstva. Potrebno bo najti fleksibilen in učinkovit sistem, ki ne bo škodil položaju slovenščine in jo bo okrepil, pri tem pa bo v tujih jezikih zagotovil svoboden dostop znanju, mednarodnemu sodelovanju in zadovoljive možnosti za študente, profesorje in raziskovalce.

Slovenski jezik je predmet le v določenih humanističnih in družboslovnih univerzitetnih programih (študij slovenskega jezika in književnosti, pedagogike, primerjalne književnosti, prevajalstva in tolmačenja, splošnega in primerjalnega jezikoslovja, novinarstva, teologije itn.). Že dolgo časa slovenski jezikoslovci poudarjajo pomembnost učenja slovenskega knjižnega jezika kot strokovnega jezika tudi na drugih študijskih smereh, če je sestavni del jezikovnega načrtovanja; a njihova prizadevanja nimajo učinka. To se še posebej kaže v tem, da ni soglasja niti o konkretnem cilju takšnega tečaja niti o načinih, kako ga doseči.

Ne smemo pozabiti, da bi umikanje slovenščine iz visokega šolstva (Stabej, 2010) pomenilo umik z zelo reprezentativnega področja javne rabe. Posredno bi lahko prišlo do upada rabe slovenščine na drugih javnih področjih, to pa bi vplivalo tudi na terminologijo, utemeljevalne strukture, besedilne vzorce itn. Stabej tudi opozarja, da bi bila s tem tudi dostopnost do visokošolskega izobraževanja za govorce slovenščine temeljito otežena, saj bi morali bodoči študenti za vstop v slovensko dodiplomsko izobraževanje angleščino obvladati v bistveno večji meri kot jo danes. Po drugi strani pa pomanjkanje receptivne zmožnosti v angleškem jeziku že danes pomeni v dodiplomskem študiju primanjkljaj, produktivno neobvladovanje angleščine pa otežuje pedagoško in raziskovalno delo precejšnjemu delu univerzitetne in raziskovalne populacije.

Raziskava

Cilj raziskave

Cilj raziskave je ugotoviti stališča študentov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani do slovenščine kot učnega jezika, da bi tako izboljšali dosedanje jezikovno prakso v visokem šolstvu.

Opis vzorca

V raziskavo je bilo vključenih 163 naključno izbranih študentov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, ki so v študijskem letu 2012/13 obiskovali naslednje

študijske smeri: predšolsko vzgojo, razredni pouk, specialno rehabilitacijsko pedagogiko ter tiflopedagogiko in pedagogiko specifičnih učnih težav. Raziskava je bila izvedena maja 2013.¹

Opis instrumenta

V skladu z namenom raziskave je bil za študente Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani izdelan vprašalnik, ki je vsebinsko vseboval trditve o slovenščini kot učnem jeziku v vzgojno-izobraževalnem procesu glede izboljšanja jezikovne prakse v visokem šolstvu.

Vprašalnik je sestavljalo 8 lestvic stališč Likertovega tipa.

Raziskovalna metoda

Uporabljena je bila deskriptivna in kavzalno neeksperimentalna metoda pedagoškega raziskovanja (Sagadin, 1993).

Opis postopka obdelave podatkov

Kvantitativna obdelava podatkov je potekala na nivoju deskriptivne statistike z navedbo frekvenc in odstotkov. Podatki so prikazani tabelarično.

Rezultati z interpretacijo

V prvem vprašanju smo anketirance spraševali po pomembnosti pravilne in dosledne rabe slovenskega knjižnega jezika v visokem šolstvu.

Preglednica 1: Pomembnost pravilne in dosledne rabe slovenskega knjižnega jezika v visokem šolstvu

Pravilna in dosledna raba slovenskega knjižnega jezika v visokem šolstvu je pomembna.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	0	0
Se ne strinjam.	0	0
Se ne morem odločiti.	0	0
Se strinjam.	40	24,54
Se popolnoma strinjam.	123	75,46
Skupaj	163	100

S trditvijo, da je pravilna in dosledna raba slovenskega knjižnega jezika v visokem šolstvu pomembna, se je popolnoma strinjalo kar 123 anketirancev (75,46 %), 40 anketiranih (24,54 %) se je s to trditvijo popolnoma strinjalo. Nihče izmed anketiranih ni izbral drugih možnosti (*se nikakor ne strinjam, se ne strinjam, se ne*

¹ Zahvaljujemo se študentkam in študentom Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, ki so sodelovali v raziskavi. V prispevku ne glede na spol uporabljamo skupno poimenovanje študenti.

morem odločiti). Z rezultatom smo lahko zadovoljni, saj kaže, da vsi anketirani menijo, da je pravilna in dosledna raba slovenskega knjižnega jezika v visokem šolstvu pomembna.

V drugem vprašanju smo anketirance spraševali, ali bi morali visokošolski učitelji ne glede na predmet, ki ga učijo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik.

Preglednica 2: Učiteljeva dosledna raba slovenskega knjižnega jezika je ne glede na predmet, ki ga uči na univerzi, nujna

Visokošolski učitelji bi morali ne glede na predmet, ki ga učijo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	0	0
Se ne strinjam.	0	0
Se ne morem odločiti.	7	4,29
Se strinjam.	57	34,97
Se popolnoma strinjam.	99	60,74
Skupaj	163	100

S trditvijo, da bi morali visokošolski učitelji ne glede na predmet, ki ga učijo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik, se je popolnoma strinjalo 99 anketiranih (60,74 %), 57 anketiranih (34,97 %) se s trditvijo strinjalo, le 7 anketiranih (4,29 %) se glede trditve ni moglo opredeliti, prve in druge možnosti (*se nikakor ne strinjam*, *se ne strinjam*) ni izbral nihče. Razveseljiv je podatek, da kar 95,71 % anketiranih meni, da bi morali visokošolski učitelji ne glede na predmet, ki ga učijo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik.

V tretjem vprašanju smo anketirance spraševali, ali bi morali študenti ne glede na študijsko smer, ki jo obiskujejo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik.

Preglednica 3: Študentova dosledna raba slovenskega knjižnega jezika je ne glede na študijsko smer, ki jo obiskuje, nujna

Študenti bi morali ne glede na študijsko smer, ki jo obiskujejo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	0	0
Se ne strinjam.	2	1,23
Se ne morem odločiti.	20	12,27
Se strinjam.	74	45,40
Se popolnoma strinjam.	67	41,10
Skupaj	163	100

S trditvijo, da bi morali študenti ne glede na študijsko smer, ki jo obiskujejo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik, se je popolnoma strinjalo 67 anketiranih (41,10 %), 74 anketiranih (45,40 %) se je s trditvijo strinjalo, 20 anketiranih (12,27 %) se glede trditve ni moglo opredeliti, 2 anketirana (1,23 %) se s trditvijo nista strinjala, nihče izmed anketiranih pa ni izbral prve možnosti (*se nikakor ne strinjam*). Razveseljiv je podatek, da kar 86,50 % anketiranih meni, da bi morali študenti ne glede na študijsko smer, ki jo obiskujejo, v vzgojno-izobraževalnem procesu dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik.

V četrtem vprašanju smo anketirance spraševali, ali slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (od osnovne šole do univerze) utrjuje zavest o enakovrednosti vseh jezikov, o položaju slovenščine kot prvega jezika v Republiki Sloveniji in o tem, da je slovenščina drugi ali tuji jezik za številne govorce.

Preglednica 4: Slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (od osnovne šole do univerze) in njegovo utrjevanje zavesti o enakovrednosti vseh jezikov, o položaju slovenščine kot prvega jezika v Republiki Sloveniji in o tem, da je slovenščina drugi ali tuji jezik za številne govorce

Slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (od osnovne šole do univerze) utrjuje zavest o enakovrednosti vseh jezikov, o položaju slovenščine kot prvega jezika v Republiki Sloveniji in o tem, da je slovenščina drugi ali tuji jezik za številne govorce.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	1	0,61
Se ne strinjam.	23	14,11
Se ne morem odločiti.	63	38,65
Se strinjam.	57	34,97
Se popolnoma strinjam.	19	11,66
Skupaj	163	100

S trditvijo, da slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (od osnovne šole do univerze) utrjuje zavest o enakovrednosti vseh jezikov, o položaju slovenščine kot prvega jezika v Republiki Sloveniji in o tem, da je slovenščina drugi ali tuji jezik za številne govorce, se je popolnoma strinjalo le 19 anketiranih (11,66 %), 57 anketiranih (34,97 %) se je s trditvijo strinjalo, kar 63 anketiranih (38,65 %) se glede trditve ni moglo odločiti, 23 anketiranih (14,11 %) se s trditvijo ni strinjalo, 1 anketirani (0,61 %) pa se s trditvijo nikakor ni strinjal. Manj kot polovica anketiranih (46,63 %) meni, da slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (od osnovne šole do univerze) utrjuje zavest o enakovrednosti vseh jezikov, o položaju slovenščine kot prvega jezika v Republiki Sloveniji in o tem, da je slovenščina drugi ali tuji jezik za številne govorce. S podatkom ne moremo biti zadovoljni, saj kaže, da več kot polovica anketiranih slovenskega vzgojno-izobraževalnega sistema ni prepoznala

kot nosilca ozaveščanja državljanek in državljanov Slovenije o enakopravnem položaju jezikov, o slovenščini kot o prvem in drugem oz. tujem jeziku.

V petem vprašanju smo anketiranke in anketirance spraševali, ali slovenske univerze razvijajo slovenščino kot učni jezik visokošolskega izobraževanja in jezik znanosti.

Preglednica 5: Slovenske univerze kot razvijalci slovenščine kot učnega jezika visokošolskega izobraževanja in jezika znanosti

Slovenske univerze razvijajo slovenščino kot učni jezik visokošolskega izobraževanja in jezik znanosti.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	1	0,61
Se ne strinjam.	20	12,27
Se ne morem odločiti.	43	26,38
Se strinjam.	76	46,63
Se popolnoma strinjam.	23	14,11
Skupaj	163	100

S trditvijo, da slovenske univerze razvijajo slovenščino kot učni jezik visokošolskega izobraževanja in jezik znanosti, se je popolnoma strinjalo le 23 anketiranih (14,11 %), 76 anketiranih (46,63 %) se je s trditvijo strinjalo, kar 43 (26,38 %) se do trditve ni moglo opredeliti, s trditvijo se ni strinjalo 20 anketiranih (12,27 %), s trditvijo pa se nikakor ni strinjal 1 anketirani (0,61 %). S podatkom, da le 60,74 % anketiranih meni, da slovenske univerze razvijajo slovenščino kot učni jezik visokošolskega izobraževanja in jezik znanosti, ne moremo biti zadovoljni. Ne le ohranjanje, temveč razvijanje slovenščine kot učnega jezika visokošolskega izobraževanja in jezika znanosti, torej njeno polnofunkcijsko delovanje, je pomembno in nujno potrebno.

V šestem vprašanju smo anketirance spraševali, ali so diplomanti slovenskih univerz jezikovno kompetentni in zmožni za učinkovito javno in uradno sporazumevanje.

Preglednica 6: Jezikovna kompetentnost in zmožnost diplomantov slovenskih univerz za učinkovito javno in uradno sporazumevanje.

Diplomanti slovenskih univerz so jezikovno kompetentni in zmožni za učinkovito javno in uradno sporazumevanje.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	3	1,84
Se ne strinjam.	22	13,50
Se ne morem odločiti.	47	28,83
Se strinjam.	76	46,63
Se popolnoma strinjam.	15	9,20
Skupaj	163	100

S trditvijo, da so diplomanti slovenskih univerz jezikovno kompetentni in zmožni za učinkovito javno in uradno sporazumevanje, se je strinjalo 76 anketiranih (46,63 %), le 15 anketiranih (9,20 %) se je s trditvijo popolnoma strinjalo. Kar 47 anketiranih (28,83 %) se glede trditve ni moglo opredeliti, 22 anketiranih (13,50 %) se s trditvijo ni strinjalo, 3 anketirani (1,84 %) pa se s trditvijo sploh niso strinjali. S podatkom, da le malo več kot polovica anketiranih (55,83 %) meni, da so diplomanti slovenskih univerz jezikovno kompetentni in zmožni za učinkovito javno in uradno sporazumevanje, nikakor ne moremo biti zadovoljni. Podatek namreč kaže ne le na nujnost pravilne in dosledne rabe slovenskega knjižnega jezika v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu (od vrta do univerze) za zagotavljanje optimalnega razvoja študentove jezikovne zmožnosti, ampak tudi na nujnost razvijanja le-te za učinkovito sporazumevanje v različnih formalnih položajih.

V sedmem vprašanju smo anketirance spraševali, ali je promocija učenja slovenščine oz. stalno izpopolnjevanje mladih in odraslih govorcev slovenskega jezika nujno potrebno.

Preglednica 7: Nujnost promocije učenja oz. stalnega izpopolnjevanja mladih in odraslih govorcev slovenskega jezika

Promocija učenja slovenščine oz. stalno izpopolnjevanje mladih in odraslih govorcev slovenskega jezika je nujno potrebno.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	0	0
Se ne strinjam.	1	0,61
Se ne morem odločiti.	13	7,97
Se strinjam.	72	44,18
Se popolnoma strinjam.	77	47,24
Skupaj	163	100

S trditvijo, da je promocija učenja slovenščine oz. stalno izpopolnjevanje mladih in odraslih govorcev slovenskega jezika nujno potrebno, se je strinjalo 72 anketiranih (44,18 %), s trditvijo se je popolnoma strinjalo 77 anketiranih (47,24 %). 13 anketiranih (7,97 %) se glede trditve ni moglo opredeliti, 1 anketirani (0,61 %) se s trditvijo ni strinjal, nihče izmed anketiranih pa se s trditvijo nikakor ni strinjal. Zelo zadovoljni smo lahko s podatkom, da kar 91,42 % anketiranih meni, da je promocija učenja slovenščine oz. stalno izpopolnjevanje mladih in odraslih govorcev slovenskega jezika nujno potrebno. To pomeni, da so visoko kritični do svojega znanja slovenskega jezika, kar je izjemnega pomena za kontinuiran razvoj sporazumevalne zmožnosti v znanstvenem in strokovnem jeziku.

V osmem vprašanju smo anketirance spraševali, ali je posebno pozornost potrebno nameniti tistim govorcem, za katere je slovenščina drugi ali tuji jezik.

Preglednica 8: Posvečanje posebne pozornosti tistim govorcem, za katere je slovenščina drugi ali tuji jezik

Posebno pozornost je potrebno nameniti tistim govorcem, za katere je slovenščina drugi ali tuji jezik.	Število	Odstotek
Se nikakor ne strinjam.	0	0
Se ne strinjam.	0	0
Se ne morem odločiti.	9	5,52
Se strinjam.	52	31,90
Se popolnoma strinjam.	102	62,58
Skupaj	163	100

S trditvijo, da je posebno pozornost potrebno nameniti tistim govorcem, za katere je slovenščina drugi ali tuji jezik, se je strinjalo 52 anketiranih (31,90 %), 102 anketirana (62,58 %) sta se s trditvijo popolnoma strinjala. 9 anketiranih (5,52 %) se glede trditve ni moglo odločiti, nihče izmed anketiranih pa se s trditvijo nikakor ni strinjal oz. se ni strinjal. Razveseljuje podatek, da 94,48 % anketiranih meni, da je potrebno posebno pozornost nameniti govorcem slovenščine kot drugega ali tujega jezika. To lahko pripišemo tudi dejstvu, da so se anketirani razgledali po različnih dokumentih, ki o tem govorijo v zadnjem desetletju, med drugim tudi v Beli knjigi (2011), v osnutku Nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016, v publikacijah, ki so izšle v okviru Centra za slovenščino kot drugega/tujega jezika Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani itn.

Sklepne ugotovitve

Naj prispevek sklenemo z naslednjimi mislimi:

1. Slovenski jezik je učni jezik tudi v visokem šolstvu in mora biti kot tak posebno področje slovenskega jezikovnega načrtovanja, saj je to področje pomemben integralni del slovenske jezikovne situacije.
2. Tako ohranjanje vloge slovenščine kot jezika visokega šolstva in znanosti kot nadgrajevanje sporazumevalne zmožnosti v slovenskem znanstvenem in strokovnem jeziku je nujno potrebno.
3. Kot pravi K. Tytgat (2011), visokošolsko izobraževanje ne ponuja le dobrega treninga, ampak tudi kritično prispeva k družbeno pomembnim razpravam, zato naj poteka v maternem jeziku.
4. Raziskave (Position Statement on Language Policy in Higher Education in Europe, 2011) so pokazale, da ima jezik predavanj velik vpliv na kakovost učnih dosežkov in prispeva k študentovemu kognitivnemu in kulturnemu razvoju. To ne pomeni izključevanja možnosti poučevanja v tujem jeziku,

temveč iskanje pravnega ravnotežja med poučevanjem v maternem jeziku in ponujanjem možnosti za razvijanje znanja iz tujih jezikov, saj je oboje nujen pogoj za posameznikov osebni in strokovni razvoj (Bergan, 2001).

5. Naloga slovenske jezikovne politike je še naprej uveljavljati rabo slovenščine v visokem šolstvu in znanosti kot temeljni pogoj njenega delovanja in rasti njenega položaja, zaradi naraščajoče mobilnosti študentov in profesorjev ter organizacije znanosti pa je potrebno ustvariti takšno jezikovno okolje, ki bo zadovoljilo tudi potrebe neslovensko govorečih študentov. To pomeni dvoje: uveljavljanje slovenščine kot drugega/tujega jezika in angleščine, ki naj ne bi slovenščine zamenjala, ampak jo v situacijah, ki to zahtevajo, dopolnila.
6. Za vse udeležence visokošolskega vzgojno-izobraževalnega procesa je stalno izpopolnjevanje iz znanja slovenščine pomembno in nujno potrebno.

LITERATURA

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Bergan, S. (2001). Language policies in higher education – Introduction to a debate. V *Language policies in higher Education. A result of a round table debate of the Council of Europe's in Higher Education and Research Committee in October 2001.* (Dostopno na [http://www.coe.int/t/dg4/.../language EN.asp](http://www.coe.int/t/dg4/.../language_EN.asp))

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR). (2001). Strasbourg: Council of Europe. (Dostopno na http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_en.pdf)

Kalin Golob, M., Gliha Komac, N., Logar Berginc, N. in Goršek Mencin, N. (2007). *O slovenskem jeziku.* Ljubljana: Evropski parlament, Informacijska pisarna za Slovenijo, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Kalin Golob, M. (2012). Jezik slovenskega visokega šolstva: med zakonodajo, strategijo in vizijo. V V. Gorjanc (ur.), *Slovanski jeziki: iz preteklosti v prihodnost.* 1. izd. (str. 95–109). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije. (2002). (Dostopno na <http://www.arhiv.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/MSZS/slo/solstvo/terciarno/pdf/npvs.pdf>)

Nacionalni program za jezikovno politiko 2012–2016 (NPZJP). Osnutek. (Dostopno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/zakonodaja/predlogi/kultura/NPJP12-16_osnutek_april_2012.pdf)

Position Statement on Language Policy in Higher Education in Europe. Confédération Européenne des Centres de Langues de l'Enseignement Supérieur, European Confederation of

Language Centres in Higher Education, Europäischer Verband der Hochschulsprachenzentren. (2011). (Dostopno na <http://www.nut-talen.eu>)

Profil de la Politique Linguistique Éducative – Slovénie (Rapport national). (2003). (Dostopno na http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Country_Report_Slovenia_FR.pdf)

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011. (Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=80272>)

Sagadin, J. (1993). *Poglavja iz metodologije pedagoškega raziskovanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za razvoj šolstva. (Dostopno na http://www.mss.gov.si/si/solstvo/razvoj_solstva/jezikovno_izobrazevanje/skupni_evropski_evropski_jezikovni_okvir_sejo/)

Stabej, M. (2007). Jaz v nas. Nekaj tez o jeziku, identiteti in jezikoslovju na Slovenskem. V I. Novak Popov (ur.), *Stereotipi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj* (str. 13–24). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.

Stabej, M. (2010). *V družbi z jezikom*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko.

Statistični urad RS – Mednarodni dan maternega jezika. (Dostopno na http://www.stat.si/Demografsko_socialno_podrocje/Prebivalstvo)

Tytgat, K. (2011). *Language Policy in Flemish higher education in Belgium: English in an academic context*. EUNoM Symposium »Managing Multilingual and Multiethnic Societies and Institutions« (Koper, 20., 21. junij 2011). (Dostopno na <http://taalkunde.ehb.be>)

Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 33/1991 z dne, 28. 12. 1991. (Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/index?edition=199133>)

Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS), Uradni list RS, 86/2004 z dne, 5. 8. 2004. (Dostopno na <http://www.uradni-list.si>)

Zakon o ratifikaciji konvencije o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v evropski regiji, Uradni list MP, 14/99 z dne, 11. 6. 1999. (Dostopno na http://www.arhiv.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_visokosolstvo/zakonodaja_VS/konv_prizn_ERegiji.pdf)

Zakon o visokem šolstvu, Uradni list RS, 67/1993, z dne, 17. 12. 1993. (Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=67724>)

Zgodovina zavoda – RTV Slovenija. (Dostopno na <http://www.rtvlo.si/strani/zgodovina-rtv-slovenija/14>)

